

পাশ্চাত্যকৰণ-ভাৰতীয় সমাজত বৈশিষ্ট্য আৰু প্ৰভাৱ

Westernization-Features and Impact on Indian Society

পাশ্চাত্যকৰণ

পাশ্চাত্যকৰণ হৈছে এনে এক প্ৰক্ৰিয়া য'ত সমাজসমূহে উদ্যোগ, প্ৰযুক্তি, আইন, ৰাজনীতি, অৰ্থনীতি, জীৱনশৈলী, খাদ্য, কাপোৰ, ভাষা, বৰ্ণমালা, ধৰ্ম, দৰ্শন, মূল্যবোধ আদি ক্ষেত্ৰত পশ্চিমীয়া সংস্কৃতিৰ অধীনলৈ আহে বা গ্ৰহণ কৰে। যোৱা কেইটামান শতিকাত সমগ্ৰ বিশ্বতে পাশ্চাত্যকৰণৰ প্ৰভাৱ ত্বৰান্বিত হৈ আহিছে, কিছুমান চিন্তাবিদে পাশ্চাত্যকৰণক আধুনিকীকৰণৰ সমতুল্য বুলি ধৰি লৈছে, যিটো চিন্তাধাৰাৰ বিষয়ে প্ৰায়ে বিতৰ্কৰ সৃষ্টি হয়। পাশ্চাত্যকৰণৰ সামগ্ৰিক প্ৰক্ৰিয়াটো প্ৰায়ে দুপক্ষীয় হয় যে পশ্চিমীয়া প্ৰভাৱ আৰু স্বাৰ্থ নিজেই প্ৰভাৱিত সমাজৰ কিছু অংশৰ সৈতে সংযুক্ত হৈ, নূন্যতমভাৱে, অধিক পশ্চিমীয়া সমাজৰ দিশে পৰিৱৰ্তন হ'বলৈ, পশ্চিমীয়া জীৱন বা তাৰ কিছুমান দিশ লাভ কৰাৰ আশাত, আনহাতে পশ্চিমীয়া সমাজসমূহ নিজেই এই প্ৰক্ৰিয়া আৰু অ-পশ্চিমীয়া গোটসমূহৰ সৈতে হোৱা পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হয়।

Westernization

Westernization is a process whereby societies come under or adopt Western culture in areas such as industry, technology, law, politics, economics, lifestyle, diet, clothing, language, alphabet, religion, philosophy, and values. Westernization has been an accelerating influence across the world in the last few

centuries, with some thinkers assuming Westernization to be the equivalent of modernization, a way of thought that is often debated. The overall process of Westernization is often two-sided in that Western influences and interests themselves are joined with parts of the affected society, at minimum, to change towards a more Westernized society, in the hope of attaining a Western life or some aspects of it, while Western societies are themselves affected by this process and interaction with non-Western groups.

ভাৰতৰ পৰম্পৰাগত সামাজিক গাঁথনিত সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক গতিশীলতাৰ প্ৰক্ৰিয়াটো বৰ্ণনা কৰিবলৈও এম এন শ্ৰীনিবাসে এই ধাৰণাটো নিৰ্মাণ কৰিছিল। ইয়াৰ উন্মেষও হৈছে, দক্ষিণ ভাৰতৰ ক'ৰ্গসকলৰ ওপৰত শ্ৰীনিবাসৰ অধ্যয়নত। লেখকে পাস্ৱাত্যকৰণৰ সংজ্ঞা দিছে যে “১৫০ বছৰতকৈও অধিক সময়ৰ ব্ৰিটিছ শাসনৰ ফলত ভাৰতীয় সমাজ আৰু সংস্কৃতিত কঢ়িয়াই অনা পৰিৱৰ্তন, প্ৰযুক্তি, প্ৰতিষ্ঠান, মতাদৰ্শ আৰু মূল্যবোধৰ বিভিন্ন স্তৰত ঘটা পৰিৱৰ্তনক সামৰি লোৱা শব্দটো”। **এম এন শ্ৰীনিবাসে** পাস্ৱাত্যকৰণক “১৫০ বছৰতকৈও অধিক সময়ৰ ব্ৰিটিছ শাসনৰ ফলত ভাৰতীয় সমাজ আৰু সংস্কৃতিত অনা পৰিৱৰ্তন আৰু এই শব্দটোৱে বিভিন্ন স্তৰত ঘটা পৰিৱৰ্তনক সামৰি লৈছে – প্ৰযুক্তি, প্ৰতিষ্ঠান, মতাদৰ্শ, মূল্যবোধ।’

The concept was also constructed by M.N. Srinivas to describe the process of social and cultural mobility in the traditional social structure of India. It has also emerged, in Srinivas’ study of the Coorgs of south India. The author has defined westernisation as “the change brought about in Indian society and culture as a result of over 150 years of British rule, the term subsuming changes occurring at different levels

in technology, institutions, ideology and values”. **M.N. Srinivas** refer Westernisation to ‘the changes brought about in Indian society and culture as a result of over 150 years of British rule and the term subsumes changes occurring at different levels – technology, institutions, ideology, values.’

তেওঁ ব্ৰিটিছ ৰাজৰ যুগৰ পৰাই পাশ্চাত্যকৰণৰ সন্ধান কৰে। নিশ্চয় ঔপনিবেশিক শাসনে গ্ৰাম্য আৰু চহৰীয়া দুয়োটা পৰ্যায়তে জনসাধাৰণৰ শোষণ আৰু দমন আনিছিল। একে সময়তে ভাৰতীয় সমাজ আৰু সংস্কৃতিতো কিছুমান আমূল পৰিৱৰ্তন আনিছিল। মাটিৰ জৰীপ কৰা হ’ল, ৰাজহ নিষ্পত্তি কৰা হ’ল, নতুন আমোলাতন্ত্ৰৰ উত্থান হ’ল, সেনা, আৰক্ষী আৰু আইন আদালত স্থাপন হ’ল। ইংৰাজ শাসনে যোগাযোগ ব্যৱস্থা, ৰেলপথ, ডাক আৰু টেলিগ্ৰাফৰ বিকাশৰ লগতে বিদ্যালয়-মহাবিদ্যালয়ও আৰম্ভ কৰে।

He traces westernisation from the period of British Raj. Surely, the colonial rule brought with it exploitation and suppression of the masses of people both at the rural and urban levels. At the same time, it also brought certain radical changes in Indian society and culture. The land was surveyed, revenue was settled, a new bureaucracy emerged, and army, police and law courts were established. The British rule also developed communications, railways, post and telegraph and also started schools and colleges.

তথাপিও ব্ৰিটিছ শাসনে মুকলি কৰি দিয়া আন এটা শক্তি আছিল খ্ৰীষ্টান মিছনেৰীৰ কাম। খ্ৰীষ্টান মিছনেৰীসকলে দেশৰ বিভিন্ন অঞ্চলত কাম কৰিছিল, বিশেষকৈ যিবোৰ অঞ্চলত

পিছপৰা আৰু জনজাতীয় আৰু অস্পৃশ্য লোকৰ বসতি আছিল। ইয়াৰ ফলত দুৰ্বল অংশবোৰ পাশ্চাত্যকৰণৰ ওচৰ চাপি আহিল।

Yet another force released by the British rule was the working of Christian missionary. The Christian missionaries worked in the different parts of the country, particularly in those which were backward and inhabited by tribals and untouchables. This brought the weaker sections closer to westernisation.

সমসাময়িক ভাৰতত আমি যেতিয়া পাশ্চাত্যকৰণৰ কথা কওঁ, তেতিয়া ভাৰতৰ গ্ৰাম্য অঞ্চলত এক প্ৰচণ্ড পৰিৱৰ্তন আহিছে। পাঁচ বছৰীয়া পৰিকল্পনাৰ প্ৰভাৱে গাঁৱৰ মানুহক যোগাযোগ আৰু আধুনিকীকৰণৰ বহল নেটৱৰ্কত আনিছে। পঞ্চায়তীৰাজৰ দৰে গণতান্ত্ৰিক অনুষ্ঠান আৰু শিক্ষাৰ ব্যাপক প্ৰসাৰে গাঁওবাসীক পাশ্চাত্যকৰণৰ ওচৰলৈ লৈ গৈছে।

In contemporary India, when we talk about westernisation, a tremendous change has come in rural India. The impact of five-year plans has brought the village people in the wider network of communication and modernisation. The democratic institutions such as Panchayati Raj and massive spread of education have brought the villagers to come closer to westernization.

পাশ্চাত্যকৰণৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ :

১) পাশ্চাত্যকৰণৰ প্ৰক্ৰিয়াটোৱে প্ৰযুক্তি, প্ৰতিষ্ঠান, মতাদৰ্শ আৰু মূল্যবোধৰ বিভিন্ন স্তৰত ঘটা পৰিৱৰ্তনক সামৰি লয়। বহলভাৱে ক'বলৈ গ'লে ভাৰত বা আন যিকোনো

ঔপনিবেশিক দেশৰ দৰে যিকোনো অপশ্চিমীয়া দেশ, পশ্চিমীয়া সংস্কৃতিৰ সৈতে দীৰ্ঘদিনীয়া সংস্পৰ্শৰ ফলত হোৱা সকলো পৰিৱৰ্তন ইয়াত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে।

Features of Westernization:

1. The process of westernization subsumes changes occurring at different levels of technology, institutions, ideology and values. Broadly, it includes all changes that any non-western country like India or any other colonial country, undergoes as a result of prolonged contact with a western culture.

২) পৰিৱৰ্তনৰ আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ ক্ষেত্ৰ আছিল অপশ্চিমীয়া সমাজৰ মূল্যবোধৰ পছন্দ:

এটা অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ মূল্যবোধ যিয়ে পাছলৈ আন কেইবাটাও মূল্যবোধক সামৰি লয়, সেইটো হ'ল যিটোক বহলভাৱে মানৱতাবাদ বুলি চিহ্নিত কৰিব পাৰি যাৰ অৰ্থ হ'ল জাতি, অৰ্থনৈতিক অৱস্থান, ধৰ্ম, বয়স বা লিংগৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি সামাজিক বৈষম্যৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি সকলো মানুহৰ কল্যাণৰ বাবে সক্ৰিয় চিন্তা। সমতাবাদ আৰু ধৰ্মনিৰপেক্ষতাও মানৱতাবাদৰ মূল্যৰ অংশ। মানৱতাবাদৰ অৰ্থ হ'ল ১৯ শতিকাৰ প্ৰথমার্ধত ব্ৰিটিছে প্ৰৱৰ্তন কৰা বহু সংস্কাৰ যেনে দেৱানী, দণ্ড আৰু পদ্ধতিগত আইন যিয়ে হিন্দু আৰু ইছলামিক ন্যায়বিজ্ঞানৰ অংশ হিচাপে থকা কিছুমান বৈষম্যৰ অন্ত পেলায়।

2. The most important area of change was the value preferences of the non-western societies:

A most important value which in turn subsumes several other values, is what may broadly characterized as humanitarianism which means active concern for the welfare of all human beings irrespective of social inequalities based on caste,

economic position, religion, age or sex. Equalitarianism and secularization also form part of the value of humanitarianism. Humanitarianism refers to many of the reforms introduced by the British in the first half of the 19th century such as civil, penal and procedural laws which put an end to certain inequalities that were part of the Hindu and the Islamic jurisprudence.

সমতাৰ নীতিয়ে দাসত্ব বিলুপ্তিত, নতুন বিদ্যালয় আৰু মহাবিদ্যালয় মুকলি কৰাত প্ৰকাশ পাইছিল- যিবোৰ তত্ত্বগতভাৱে অন্ততঃ ধৰ্ম, জাতি আৰু জাতি নিৰ্বিশেষে সকলোৰে বাবে মুকলি কৰা হৈছিল। নতুন অৰ্থনৈতিক সুযোগবোৰো সকলোৰে বাবে মুকলি আছিল যদিও কাৰ্যক্ষেত্ৰত পৰম্পৰাগতভাৱে ডাঙৰ চহৰত বাস কৰা জাতি আৰু অন্যান্য অভিজাত গোটবোৰে আনতকৈ যথেষ্ট সুবিধা লাভ কৰিছিল।

The principle of equality found expression in the abolition of slavery, in the opening of new schools and colleges- which were, in theory at least, opened to all irrespective of religion, race and caste. The new economic opportunities were also open to all, although in practice caste and other elite groups who traditionally lived in the big towns, enjoyed considerable advantages over others.

৩) ইংৰাজে সংস্কাৰ আৰু নতুন আইন প্ৰৱৰ্তনৰ ফলত ভাৰতীয় ৰীতি-নীতিৰ কেইবাটাও পৰিৱৰ্তন ঘটিছিল যিবোৰ পূৰ্বতে নিজৰ ধৰ্মীয় কৰ্তব্যৰ অংশ হিচাপে বলবৎ কৰা হৈছিল:

ইংৰাজ শাসনে ভাৰতত শিৰা গঢ়াৰ লগে লগে বৰ্তমান বৰ্তমান সমাজত যুক্তিবাদ আৰু মানৱতাবাদৰ মূল্যবোধো সুদৃঢ়ভাৱে

শিপাই গ'লা ব্ৰিটিছে প্ৰৱৰ্তন কৰা আনুষ্ঠানিক শিক্ষা ব্যৱস্থাই এই মূল্যবোধক স্থায়ী কৰি ৰখাত ফলপ্ৰসূ ভূমিকা পালন কৰিছিল।

3. The introduction of reforms and new laws by the British led to several changes in the Indian customs which were earlier enforced as part of one's religious duty:

As the British rule gained roots in India, the values of rationality and humanitarianism also became firmly entrenched in the caste-ridden society. The formal system of education introduced by the British played an effective role in perpetuating these values.

৪/ পাশ্চাত্যকৰণ হৈছে এটা সৰ্বাংগীন শব্দ:

ইয়াত এটা মূৰত পশ্চিমীয়া প্ৰযুক্তিৰ পৰা আৰম্ভ কৰি আনটো মূৰত আধুনিক বিজ্ঞান আৰু আধুনিক ইতিহাস লেখাৰ পৰীক্ষামূলক পদ্ধতিলৈকে বিভিন্ন পৰিৱৰ্তন সামৰি লোৱা হৈছে। প্ৰযুক্তিৰ ক্ষেত্ৰত ই গণসংযোগ, পৰিবহণ, ঔদ্যোগীকৰণ আৰু স্বাস্থ্যসেৱাৰ সুবিধা উন্নত কৰাৰ প্ৰক্ৰিয়াত বৈপ্লৱিক পৰিৱৰ্তন আনিছে আৰু উন্নত জীৱন-যাপনৰ বাবে নতুন আৰামদায়ক গেজেট উপলব্ধ কৰিছে। এই পৰিৱৰ্তনসমূহ সাধাৰণ মানুহৰ জীৱনৰ সৈতে ঘনিষ্ঠভাৱে জড়িত আৰু ইয়াৰ পৰিণতি বুলি প্ৰমাণিত হৈছে।

4. Westernization is an all inclusive term:

It covers a wide range of changes from western technology at one end to the experimental method of modern science and modern historiography at the other. In the field of technology it has revolutionized the process of mass communication, transportation, industrialization and improved health care facilities and has made available new comfortable gadgets for better living conditions. These changes are intimately linked

with the life of the common man and have proved consequential.

৫) ভাৰতত পাশ্চাত্যকৰণৰ প্ৰক্ৰিয়া অসমান আছিল:

ভাৰতীয় জনসংখ্যাৰ এক ক্ষুদ্ৰ অংশহে ব্ৰিটিছৰ সৈতে প্ৰত্যক্ষ, মুখামুখি সংস্পৰ্শলৈ আহিছিল। আৰু যিসকল ব্ৰিটিছ বিষয়াৰ সংস্পৰ্শলৈ আহিছিল তেওঁলোক সদায় পৰিৱৰ্তনৰ শক্তি হৈ নাথাকিল। উদাহৰণস্বৰূপে, ব্ৰিটিছৰ ভাৰতীয় দাসসকলে সম্ভৱতঃ নিজৰ আত্মীয় গোট আৰু স্থানীয় জাতি গোটৰ মাজত কিছু প্ৰভাৱ পেলাইছিল যদিও আন কিছুমানৰ মাজত নাছিল। প্ৰায়ে নিম্ন জাতিৰ পৰাও আহিছিল। উচ্চ জাতিয়ে তেওঁলোকক ঠাট্টা কৰাৰ বাবে তেওঁলোকৰ পাশ্চাত্যকৰণ আছিল তলৰ পৰা ওলোৱা ধৰণৰ।

5. The process of Westernization in India was uneven:

Only a tiny fraction of Indian population came into direct, face to face contact with the British. And those who came in contact with the British officers did not always become a force for change. Indian servants of the British, for instance, probably wielded some influence among their kin groups and local caste groups but not among others. They often came from the low castes as well. Their westernization was of a superficial kind as the upper castes made fun of them.

৬) ১৯৪৭ চনৰ পৰা বহু দিশত পৰিপাটিকৈ তীব্ৰতৰ হৈ পৰিছে পাশ্চাত্যকৰণৰ প্ৰক্ৰিয়া:

পাশ্চাত্যকৰণৰ প্ৰথম আৰু আটাইতকৈ জটিল পদক্ষেপ আছিল পেক্স ব্ৰিটানিকা প্ৰতিষ্ঠা আৰু তাৰ পিছত যোগাযোগৰ বিপ্লৱ। প্ৰশাসনিক আৰু বাণিজ্যিক সীমা সম্প্ৰসাৰণে দেশৰ দুৰ্গম অঞ্চলত বাস কৰা বিভিন্ন গোটৰ শতিকা পুৰণি বিচ্ছিন্নতা ভাঙি পেলালে। একেদৰে পৰিবহণ আৰু যোগাযোগৰ মাধ্যমে নতুন যোগাযোগৰ পথ মুকলি কৰি দিলে।

6. The process of westernization has neatly intensified in many ways since 1947:

The first and most critical step in westernization was the establishment of Pax Britanica and the revolutions in communications that followed. Extension of the administrative and trading frontiers broke the centuries old isolation of the different groups inhabiting the remote parts of the country. Similarly the means of transportation and communication opened up avenues for new contacts.

এইদৰে যোগাযোগৰ বিকাশ আৰু আভ্যন্তৰীণ ৰীতি-নীতিৰ বাধা আঁতৰাই দেশৰ বিভিন্ন অঞ্চলৰ অর্থনীতি একত্ৰিত কৰিলে। এক কথাত ক'বলৈ গ'লে ভাৰতৰ ৰাজনৈতিক আৰু প্ৰশাসনিক সংহতিৰ লগতে যোগাযোগৰ বিকাশ আৰু ঔদ্যোগীকৰণ আৰু কৃষি উন্নয়নৰ আৰম্ভণি, অভিজাত আৰু গ্ৰাম্য দৰিদ্ৰ উভয়ৰে স্থানীয় আৰু সামাজিক গতিশীলতা বৃদ্ধি কৰা যিয়ে পৰৱৰ্তী দেশজোৰা পাশ্চাত্যকৰণৰ ভেটি স্থাপন কৰে।

Thus, development of communications and the removal of internal custom barriers integrated the economics of various regions in the country. In a word the political and administrative integration of India as well as the development of communication and the beginning of industrialization and agricultural development, increased spatial and social mobility of both the elite and the rural poor which laid the foundation of subsequent nationwide westernization.

৭) ভাৰতৰ পাশ্চাত্যকৰণৰ ৰূপ আৰু গতি অঞ্চলভেদে আৰু জনসংখ্যাৰ এটা শ্ৰেণীৰ পৰা আন এটা শ্ৰেণীলৈ ভিন্ন আছিল:

উদাহৰণস্বৰূপে, এটা গোটৰ মানুহে নিজৰ সাজ-পোছাক, খাদ্যাভ্যাস, আচাৰ-ব্যৱহাৰ, কথা-বতৰা, খেলা-ধূলা আৰু

ব্যৱহাৰ কৰা গেজেটত পশ্চিমীয়া হৈ পৰিল আৰু আন এটা দলে পশ্চিমীয়া বিজ্ঞান, জ্ঞান আৰু সাহিত্যিক গ্ৰহণ কৰি পাশ্চাত্যকৰণৰ বাহ্যিক বৈশিষ্ট্যৰ পৰা মুক্ত হৈ থাকিল। উদাহৰণস্বৰূপে ব্ৰাহ্মণসকলে পশ্চিমীয়া সাজ-পোছাক আৰু চেহেৰাৰ শৈলী মানি লৈছিল, ল'ৰা-ছোৱালীক পশ্চিমীয়া বিদ্যালয়লৈ পঠিয়াইছিল ৰেডিঅ', গাড়ী আদিৰ দৰে গেজেট ব্যৱহাৰ কৰিছিল যদিও ইংৰাজৰ খাদ্য, নৃত্য, চিকাৰ, জনসংখ্যাৰ প্ৰতি ইংৰাজৰ আকস্মিক মনোভাৱ তেওঁলোকে মানি লোৱা নাছিল .

7. The form and pace of Westernization of India varied from region to region and from one section of population to another:

For instance, one group of people became westernized in their dress, diet, manners, speech, sports and in the gadgets they used while another absorbed western science, knowledge and literature, remaining free from external attributes of westernization. For example, Brahmins accepted the western style of dressing and appearance, sent their children to westernized schools used gadgets like the radio, car etc. but they did not accept the British diet, dancing, hunting, and the casual attitude of the British about population.

৮) পাশ্চাত্যকৰণৰ আন এটা বৈশিষ্ট্য হ'ল ই বহুতো আন্তঃবিৰোধী শক্তিৰ সৃষ্টি কৰে যিবোৰে একত্ৰিত হোৱাৰ পৰিৱৰ্তে ইটোৱে সিটোক বিৰোধিতা কৰে:

ৰাজনৈতিক আৰু সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰত পশ্চিমীয়াকৰণে কেৱল জাতীয়তাবাদেই নহয় পুনৰুজ্জীৱনবাদ, সাম্প্ৰদায়িকতাবাদ, জাতিবাদ, ভাষাবাদ, আঞ্চলিকতাবাদ আদিৰ জন্ম দিছে।

8. Another feature of Westernization is that it creates many inter contradictory forces which, instead of consolidating, contradict each other:

In the political and cultural fields, westernization has given birth not only to nationalism but also revivalism, communalism, casteism, linguism, regionalism etc.

ভাৰতীয় সমাজত পাশ্চাত্যকৰণৰ প্ৰভাৱ:

ভাৰতীয় পৰম্পৰা আৰু পশ্চিমীয়া সংস্কৃতিৰ মাজত হোৱা মুখামুখি আছিল অপৰিসীম সমাজবিজ্ঞানসন্মত তাৎপৰ্য। পশ্চিমীয়া পৰম্পৰাই ভাৰতৰ সাংস্কৃতিক, ৰাজনৈতিক আৰু সামাজিক ব্যৱস্থাত ইমানেই অৰ্থপূৰ্ণ প্ৰভাৱ পেলাইছিল যে এনে সংস্পৰ্শই ভাৰতীয় সাংস্কৃতিক পৰম্পৰাত পৰিৱৰ্তনৰ এক নতুন যুগৰ সূচনা কৰা বুলি কোৱা হৈছে। ভাৰতীয় পৰম্পৰাৰ ওপৰত পশ্চিমীয়া সাংস্কৃতিক প্ৰভাৱৰ ধৰণৰ সুকীয়া বৈশিষ্ট্য আছিল। ঐতিহাসিকভাৱে বিভিন্ন পশ্চিমীয়া পৰম্পৰাই বিভিন্ন ৰাজনৈতিক আৰু সাংস্কৃতিক অভিমুখীতাৰে ভাৰতলৈ আহিছিল আৰু ভাৰতীয় সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ ওপৰত বিভিন্ন ধৰণৰ প্ৰভাৱ পেলাইছিল। তলত পশ্চিমৰ প্ৰভাৱ দৃশ্যমানভাৱে লক্ষ্য কৰা কিছুমান অঞ্চল উল্লেখ কৰা হ'ল।

Impact of Westernization on Indian Society:

The encounter between the Indian tradition and western culture was of immense sociological significance. The western tradition had a meaningful impact upon the cultural, political and social systems of India to such an enormous

extent that it has been told that such a contact had initiated a new era of change in the Indian cultural tradition. The mode of the western cultural impact on the Indian tradition had distinctive features. Historically, various western traditions came to India with differing political and cultural orientations and exerted variegated influences upon Indian society and culture. The following are some of the areas in which the western impact was visibly noticed.

১/ সার্বজনীন আইনী ব্যৱস্থাৰ বৃদ্ধি:

পাশ্চাত্যকৰণৰ প্ৰক্ৰিয়াই ইয়াৰ পিছত নতুন আইনী নীতি-নিয়ম আনিছিল যিয়ে ভাৰতত আইনৰ এক সার্বজনীন ইতিবাচক ৰূপৰ বৃদ্ধিত অৰিহণা যোগাইছিল। পূৰ্বে আইনী ব্যৱস্থাটো স্তৰবৃত্ত আৰু সামগ্ৰিকতাবাদৰ নীতিৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত আছিল। সেই অনুসৰি স্থানীয় স্তৰত বিভিন্ন জাতি আৰু শ্ৰেণীৰ মৰ্যাদাৰ ভিত্তিত ন্যায় প্ৰদান কৰা হৈছিল। এনেদৰে মনুৰ বিধান অনুযায়ী ক্ষত্ৰিয়ক নিন্দা কৰা ব্ৰাহ্মণে পঞ্চাশ পানা জৰিমনা ভৰিব লগা হৈছিল, কিন্তু বৈশ্য বা শূদ্ৰক নিন্দা কৰাৰ বাবে ক্ৰমে পঁচিশ আৰু বাৰ পানা দিব লগা হৈছিল। নিম্ন জাতিয়ে যদি উচ্চ জাতিৰ নিন্দা কৰিছিল তেন্তে শাস্তি অধিক কঠোৰ আছিল। ন্যায় প্ৰদানৰ ক্ষেত্ৰত স্তৰবৃত্তৰ নীতি কঠোৰভাৱে পালন কৰা হৈছিল।

1. Growth of a Universalistic Legal System:

The process of westernization brought in its wake new legal norms which contributed to the growth of a universalistic positive form of law in India. Formerly the legal system was founded on the principles of hierarchy and holism. Accordingly justice was meted out on the basis of the status of various castes and classes in the local hierarchy. Thus, following the prescription of Manu, a Brahmin slandering a Kshatriya had to pay a fine of fifty Panas, but for slandering a

Vaishya or Shudra he had to pay twenty five and twelve panas respectively. If the lower castes slandered the high castes, the penalties were more severe. The principle of hierarchy was strictly followed in matters of dispensing justice.

আমাৰ পৰম্পৰাগত আইনী ব্যৱস্থাটো গোটমুখী আৰু অসমতাবাদী হৈয়েই থাকিল। ভাৰতত ব্ৰিটিছ শক্তি প্ৰতিষ্ঠা হোৱাৰ লগে লগে দেশৰ আইনী ব্যৱস্থাত এক নতুন টাৰ্নিং পইণ্ট আহিল। সাৰ্বজনীনতাবাদ, যুক্তিবাদ আৰু ব্যক্তিবাদৰ নীতিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি বিভিন্ন ধৰণৰ আইনী উদ্ভাৱনৰ প্ৰৱৰ্তন কৰা হৈছিল আৰু তাৰ দ্বাৰা নতুন ন্যায় ব্যৱস্থাতোক ব্যক্তিমুখী আৰু সাৰ্বজনীন কৰি তোলা হৈছিল। ইয়াত বহুতো স্পৰ্শকাতৰ ক্ষেত্ৰত সমাজ সংস্কাৰ প্ৰৱৰ্তন কৰা আইন প্ৰণয়ন কৰা হৈছিল যেনে বিবাহৰ ৰীতি-নীতি বিবাহৰ বয়স, বিবাহৰ বাবে সন্মতি দিয়াৰ বয়স। ই সমতাৰ নীতি প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল আৰু নিম্নগামী জাতিসমূহৰ মাজত ইতিবাচক অধিকাৰৰ চেতনা সৃষ্টি কৰিছিল।

Our traditional legal system continued to be group-oriented and non-equalitarian. With the establishment of the British power in India, there came a new turning point in the legal system of the country. Various forms of legal innovation based on the principles of universalism, rationalism and individualism were introduced and thereby to making the new judicial system individual oriented and universalistic. It enacted legislations introducing social reforms in many sensitive areas such as marriage customs the age of marriage, the age of consent for marriage. It established the principle of equality and generated a consciousness of positive rights among the down-trodden castes.

২) শিক্ষাৰ ওপৰত পাস্থাত্যকৰণৰ প্ৰভাৱ:

সমসাময়িক শিক্ষা পশ্চিমীয়া মূলৰ। পৰম্পৰাগতভাৱে শিক্ষাৰ বিষয়বস্তু আধ্যাত্মিক আছিল। উচ্চ শ্ৰেণী বা দুবাৰ জন্ম হোৱা জাতিৰ মাজত আবদ্ধ হৈ আছিল। ইয়াৰ গঠন বংশগত আৰু বন্ধ আছিল। শিক্ষক আৰু শিকোৱা উভয়ৰে ভূমিকা আছিল গুণগত-আখ্যানমূলক। কিন্তু আধুনিক শিক্ষাৰ মৌলিকভাৱে বেলেগ অভিমুখীতা আৰু সংগঠন। ইয়াৰ বিষয়বস্তু উদাৰ আৰু ই বৈজ্ঞানিক বিশ্বদৃষ্টিভংগীৰ প্ৰচাৰ কৰে। স্বাধীনতা সমতা, মানৱতাবাদ আৰু ডগমেটিজমৰ প্ৰতি বিশ্বাস অস্বীকাৰ কৰাটো আধুনিক শিক্ষাৰ প্ৰধান বিষয়বস্তু। ইয়াৰ পেছাদাৰী গাঁথনি আকৰ্ষণীয় নহয়। ইয়াক সমাজৰ যিকোনো ব্যক্তিয়ে যোগ্যতাৰ দ্বাৰা লাভ কৰিব পাৰে।

2. Impact of Westernization on Education:

Contemporary education is of western origin. Traditionally, the content of education was metaphysical. It was confined to the upper classes or the twice born castes. Its structure was hereditary and closed. The roles of both the teachers and the taught were qualitative-ascriptive. But Modern education has a fundamentally different orientation and organization. Its content is liberal and it preaches scientific world-view. Freedom equality, humanism and denial of faith in dogmatism are the major themes of modern education. Its professional structure is not ascriptive. It can be achieved by merit by anyone in the society.

3. যোগাযোগ নেটৱৰ্কত প্ৰভাৱ:

পশ্চিমীয়া সংস্পৰ্শৰ জৰিয়তে ভাৰতত যোগাযোগৰ মাধ্যমৰ প্ৰচলন হৈছে। পশ্চিমীয়া দেশৰ সৈতে ভাৰতৰ সংস্পৰ্শৰ পিছতহে ছপা বাতৰি কাকতৰ অস্তিত্ব আহিছিল। ইংৰাজসকলে ভাৰতত টেলিগ্ৰাফ, ৰেলপথ আৰু আধুনিক

ডাক ব্যৱস্থাৰ প্ৰচলন কৰিছিল। যোগাযোগ আৰু পৰিবহণৰ অন্যান্য মাধ্যমতো একেধৰণৰ উন্নতি কৰা হৈছে। ৰেলপথ, পথ, বিমানপথ আৰু জলপথৰ দ্বাৰা পৰিবহণৰ সম্প্ৰসাৰণে এটা অঞ্চলৰ সৈতে আন এটা অঞ্চলৰ মাজত পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়া আৰু সংস্পৰ্শৰ পৰিমাণ তীব্ৰতৰ হোৱাত অৰিহণা যোগাইছে। যিহেতু সকলো জাতিৰ মানুহে একেখন ৰেলৱেৰ ডবা বা বাছত যাত্ৰা কৰি আছে, সেয়েহে বিশুদ্ধতা আৰু প্ৰদূষণৰ ধাৰণাটোক ৰেহাই দিয়া হৈছে।

3. Impact on the Communication network:

The media of communication have been introduced in India through the western contact. Printed newspapers came into existence only after India's contact with the West. The Britishers introduced the telegraph, railways and modern postal system in India. Similar improvement has also been made in the other media of communication and transport. The expansion in transport by the railways, roadways, airways and waterways has contributed to the intensification in the volume of interaction and contact between one region with another. The concept of purity and pollution has been given discount since the people of all castes are travelling in the same railway coach or bus.

৪/ জাতীয়তাবাদৰ বৃদ্ধি:

সমসাময়িক ৰূপত জাতীয়তাবাদ আৰু গণতন্ত্ৰ দুয়োটা পাশ্চাত্যকৰণৰ উপহাৰ। জাতীয়তাবাদৰ অৰ্থ হৈছে নিজৰ জাতিত্বৰ প্ৰতি চেতনা। ইয়াৰ সমাজবিজ্ঞানসন্মত প্ৰকাশ জাতি-ৰাষ্ট্ৰৰ ধাৰণা। গণতন্ত্ৰ হৈছে ৰাজনৈতিক সংগঠন আৰু মূল্যবোধৰ এক বিশেষ ৰূপ যাৰ ওপৰত জাতি-ৰাষ্ট্ৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিব পৰা যায়। জাতীয়তাৰ অনুভূতি আৰু গণতান্ত্ৰিক নীতি-নিয়মৰ প্ৰতি সন্মান পাশ্চাত্যকৰণৰ পৰিণতি।

4. Growth of Nationalism:

Both Nationalism and democracy in the contemporary form are the gifts of westernization. Nationalism implies consciousness of one's nationhood. Its sociological manifestation is the idea of nation-state. Democracy is a special form of political organization and system of values on which nation-state can be founded. The feeling of nationality and respect for democratic norms is a consequence of westernization.

পশ্চিমীয়া জনসাধাৰণৰ উগ্র দেশপ্ৰেমমূলক উদ্যমেই আমাৰ নেতাসকলক ভাৰতক এক সংযুক্ত দেশ হিচাপে গঢ়ি তোলাৰ কথা ভাবিবলৈ বাধ্য কৰাইছিল। ভাৰতৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ প্ৰায়বোৰ জাতীয়তাবাদী নেতাই পশ্চিমীয়া সাহিত্য আৰু চিন্তাৰ পৰা প্ৰেৰণা লাভ কৰিছিল। ভাৰতীয় জাতীয়তাবাদ অৱশ্যে সম্পূৰ্ণৰূপে পশ্চিমীয়া আৰ্হিৰ আৰ্হিত লোৱা হোৱা নাছিল।

It was the fervent patriotic zeal of the western people that made our leaders think of developing India as a united country. Most of the nationalist leaders of the freedom struggle in India got inspiration from western literature and thought. Indian nationalism, however, was not modelled completely on the western pattern.

৫) খাদ্যৰ অভ্যাস আৰু খাদ্যাভ্যাসৰ ওপৰত প্ৰভাৱ:

পশ্চিমীয়াকৰণে খাদ্যাভ্যাস আৰু খাদ্যাভ্যাসৰ স্তৰত উপনীত হৈছে। পৰম্পৰাগতভাৱে ভাৰতীয়সকলে মজিয়াত বহি খাদ্য গ্ৰহণ কৰিছিল। খাদ্য হয় পাতত নহয় কাঁহৰ ওপৰত, ব্ৰঞ্জ বা ৰূপৰ প্লেটত পৰিবেশন কৰা হৈছিল। উচ্চ বৰ্ণৰ মাজত, আৰু বিশেষকৈ ব্ৰাহ্মণৰ মাজত খাদ্য খোৱাটো এটা ধৰ্মীয় কাম আছিল। খাদ্য ঠাণ্ডা কৰিব লাগিছিল আনহাতে বন্ধা-বঢ়া আৰু

পৰিবেশনৰ দায়িত্বত থকা মহিলাসকল নিশ্চয় আচাৰ-ব্যৱহাৰৰ দৰে বিশুদ্ধ অৱস্থাত আছিল। জ্যেষ্ঠতাৰ ক্ৰমত শিশু আৰু প্ৰাপ্তবয়স্কক খাদ্য পৰিবেশন কৰা হৈছিল। আহাৰ খোৱাৰ শেষত ভোজন কৰা পাতবোৰ অশুদ্ধ হৈ বাহিৰলৈ দলিয়াই দিয়া হৈছিল আৰু পাতবোৰ জিৰণি লোৱা ঠাইবোৰ গৰুৰ গোবৰৰ দ্ৰৱণেৰে বিশুদ্ধ কৰা হৈছিল।

5. Impact on Food habits and Mode of eating:

Westernization has reached the level of food habits and way of eating. Traditionally, Indians ate their meals sitting on the floor. Food was served either on the leaves or on brass, bronze or silver plates. Among the upper castes, and especially among Brahmin, eating was a religious act. The food had to be cooled while the women in charge of cooking and serving it must be in a ritually purer state. Food was being served to children and adults in order of seniority. At the end of the meal, the dining leaves became impure and were thrown out and the places where the leaves rested were purified with a solution of cowdung.

কিন্তু এতিয়া পশ্চিমীয়া গোটবোৰে ষ্টেইনলেছ ষ্টীলৰ বাচন-বৰ্তন, চামুচ আদিৰে টেবুলত খাবলৈ ক্ৰমান্বয়ে পছন্দ কৰিছে এইদৰে খাদ্য খোৱাৰ নতুন পদ্ধতিটোৱে ধৰ্মনিৰপেক্ষতা বৃদ্ধিত অৰিহণা যোগাইছে কাৰণ খাদ্য খোৱাৰ পিছত টেবুলখন গৰুৰ গোবৰেৰে বিশুদ্ধ হোৱাৰ সম্ভাৱনা নাই আৰু এই অনুষ্ঠানটোৱে পৰম্পৰাগতভাৱে কাম কৰে খাদ্য খোৱাৰ আগতে আৰু পিছত প্ৰদৰ্শন কৰিছিল আৰু প্ৰায় ড্ৰপ হৈছিল। পৰিৱৰ্তিত খাদ্যাভ্যাসে মানুহক আধুনিক খাদ্য প্ৰযুক্তিৰ ওচৰলৈ লৈ গৈছে। গ্ৰাম্য আৰু চহৰ দুয়োটাতে ঘিউৰ ব্যৱহাৰৰ ঠাইত ক্ৰমান্বয়ে উদ্ভিদ তেলৰ ব্যৱহাৰ হৈছে। এতিয়া প্ৰায়বোৰ পথৰ কাষৰ গাঁৱতে চাহৰ দোকান সাধাৰণ আৰু সকলো

জাতিৰ ব্যক্তিয়ে চাইনা কাপ, গিলাচ বা মাটিৰ কাপত চাহ লয়, যদিও চাহ কোনো নিম্ন বৰ্ণৰ ব্যক্তিয়ে টানিব পাৰে। উচ্চ বৰ্ণৰ লোকে মাংস আৰু কণী খোৱাটো বাঢ়িছে। পূৰ্বে প্ৰদূষণকাৰী বুলি গণ্য কৰা হাঁহ-কুকুৰাৰ পাম বৃহৎ সংখ্যক মুকলি কৰা হয়।

But now the westernized groups increasingly prefer to eat at tables with stainless steel utensils, spoons etc. thus the new mode of eating has contributed to an increase in secularization as the table is not likely to be purified with cowdung after meals and the ritual acts traditionally performed before and after meals and almost dropped. Changing food habits has brought people nearer to modern food technologies. The use of ghee has increasingly been replaced by vegetable oil both in rural and urban areas. Tea shops are now common in most road side villages and persons of all castes take tea in china cups, glasses or earthen-cups, even if tea might be drawn by a lower caste person. Eating meat and eggs by higher caste members is on the increase. Poultry farms which were previously considered polluting are opened in large numbers.

৬) পোছাকৰ আৰ্হিত প্ৰভাৱ:

পাশ্চাত্যকৰণৰ প্ৰভাৱত আনকি গাঁৱত বাস কৰা লোকসকলেও ঘৰতে কাটি লোৱা কাপোৰৰ সলনি নাইলন, টেৰিলিন, টেৰিকট আদি কাৰখানাত নিৰ্মিত কাপোৰ বাছি লৈছে, ৰেডিমেড কাপোৰ জনপ্ৰিয় হৈ পৰিছে। সাজ-পোছাকৰ ধৰণতো ভয়ংকৰ পৰিৱৰ্তন হৈছে। পুৰণি ষ্টাইলৰ চাৰ্টৰ ঠাইত আধুনিক ষ্টাইলৰ চাৰ্ট লোৱা হৈছে। ইয়াৰ ফলত আচাৰ-ব্যৱহাৰৰ বিশুদ্ধতাৰ ধাৰণাবোৰ ক্ৰমান্বয়ে দুৰ্বল হৈ পৰিছিল। পশ্চিমীয়া

কাপোৰবোৰ অধিক জনপ্ৰিয় হৈ উঠিছিল আনকি ব্ৰাহ্মণসকলেও চাৰ্ট পিন্ধি ৰাতিৰ আহাৰত বহিছিল।

6. Impact on the Dress Pattern:

Under the influence of westernization even people living in villages have opted for factory-made clothes like nylon, Terylene, terycot etc. in place of home-spun clothes, readymade garments have become popular. The mode of dress has also under gone a drastic change. The old style of shirt has been replaced by the modern style shirts. It marked a gradual weakening of ideas of ritual purity. The western clothes became more popular even Brahmins sat at dinner with their shirts on.

৭/ ভাষাৰ পৰিৱৰ্তন:

ইংৰাজী ভাষাৰ পৰা বহুতো শব্দই গ্ৰাম্য লোকৰ উপভাষাত প্ৰৱেশ কৰিছে। অসামৰিক প্ৰশাসনৰ সম্প্ৰসাৰণে আদালত, সংগ্ৰাহক, ন্যায়াধীশ, বেৰিষ্টাৰ আদি শব্দবোৰ জনপ্ৰিয় কৰি তুলিছে একেদৰে পৰিবহণৰ সুবিধাৰ সম্প্ৰসাৰণে ৰেল, ষ্টেচন, সংকেত আদি শব্দবোৰক দৈনন্দিন ব্যৱহাৰৰ বিষয় কৰি তুলিছে। স্বাধীনতাৰ পিছৰে পৰা গাঁৱৰ ৰাজনীতিকৰণে গাঁওসমূহক দল, সমাজবাদ, সাম্যবাদ, মন্ত্ৰণালয় আদি শব্দৰ সৈতে পৰিচয় কৰাই দিছে আৰু একেদৰে চিকিৎসা সুবিধাৰ বিস্তাৰেও এতিয়া বেজী, মিশ্ৰণ, পেনিচিলিন আদিৰ দৰে প্ৰকাশভংগীও ঘৰুৱা শব্দ কৰি তুলিছে।

7. Change in Language:

Many terms from the English language have entered the dialects of the rural folk. The expansion of civil administration popularized the terms like court, collector, judge, barristers etc. similarly the expansion of transport

facilities has rendered the terms like rail, station, signals etc. matters in daily usage. Politicization of villages since Independence has introduced villages to terms like party, socialism, communism, ministry etc. and similarly, spread of medical facilities now makes expressions like injections, mixture, penicillin etc also household words.

৮) পৰম্পৰাগত সংস্কৃতিৰ দুৰ্বলতা:

আধুনিক শিক্ষা আৰু ভাৰতীয় অভিজাত শ্ৰেণীৰ বৰ্ধিত উপযোগীতাবাদী আৰু যুক্তিবাদী মূল্যবোধে তেওঁলোকক নিজৰ সংস্কৃতিৰ চোকা সমালোচনা কৰিবলৈ বাধ্য কৰাইছিল। আগতে বশৱৰ্তী কৰি তোলা আমাৰ পৰম্পৰাগত সংস্কৃতিৰ দুষ্টতাক তেওঁলোকে কুৎসিত কৰিবলৈ ধৰিলে। নতুন সংস্কৃতিৰ প্ৰতি ঘৃণা আৰু আকাংক্ষা, জনসংখ্যাৰ উন্নত ভৱিষ্যতৰ আকাংক্ষা বৃদ্ধিয়ে তেওঁলোকক বাঞ্ছনীয় কি আৰু বিপৰীতভাৱে সেইটো সমাধান কৰিবলৈ বাধ্য কৰাইছিল। বৰ্তমান ভাৰতীয়সকল অধিক ব্যক্তিবাদী, মুক্ত চিন্তাধাৰাৰ আৰু তুলনামূলকভাৱে অধিক মুক্ত জীৱন যাপন কৰে। পাশ্চাত্যকৰণৰ প্ৰক্ৰিয়াৰ প্ৰভাৱত আজি ভাৰতত পৰম্পৰাৰ আধুনিকীকৰণ ঘটিছে।

8. Weakening of Traditional Culture:

Modern education and increased utilitarian and rational values of the Indian elite led them to make sharp criticisms of their own culture. They began casting aspersion on the evils of our traditional culture which used to make submissive. The loathing of and longing for a new culture, the raising aspirations of population for better future made them sort out what was desirable and vice versa. Indians today are more individualistic, free thinking and lead relatively a more free

life. Modernization of the tradition is taking place in India today under the impact of the process of westernization.

৯/ বিবাহৰ ওপৰত প্ৰভাৱঃ

পশ্চিমীয়াকৰণে বৈবাহিক সম্পৰ্কতো লক্ষণীয় পৰিৱৰ্তন আনিছে। আজি বিবাহক দুটা পৰিয়ালৰ মাজৰ সম্পৰ্ক হিচাপে দেখা নাযায় বৰঞ্চ ই দুটা ব্যক্তি অৰ্থাৎ স্বামী-স্ত্ৰীৰ সম্পৰ্কলৈ ৰূপান্তৰিত হৈছে। স্বামী-স্ত্ৰীয়ে ইজনে সিজনক উচ্চ বা হীন বুলি নাভাবে বৰঞ্চ বন্ধু-বান্ধৱী আৰু সংগী হিচাপেহে ব্যৱহাৰ কৰে। প্ৰেম আৰু বিবাহে ধৰ্মক একাষৰীয়া কৰি ৰাখিছে। আনকি বিবাহ অনুষ্ঠানটোও সলনি হৈছে।

9. Impact on Marriage:

Westernization has also brought about noticeable changes in matrimonial relationship. Marriage today is no longer seen as a relationship between two families rather it has transformed to the relationship of two individuals i.e. husband and wife. Husband and wife do not treat each other as superior or inferior but as friends and companions. Love and marriage has sidelined religion. Even marriage ceremony itself has changed.

১০) পৰিয়ালৰ ওপৰত প্ৰভাৱঃ

পশ্চিমীয়া সংস্কৃতিয়ে পৰিয়ালৰ ব্যক্তিবাদী মতাদৰ্শৰ প্ৰচাৰ কৰে যিটো যৌথ পৰিয়াল ব্যৱস্থাটো যিটো সামূহিক নীতি-নিয়মৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত, তাৰ ডায়েমেট্ৰিকভাৱে বিপৰীত, মানুহে আত্ম-পুৰুষক উৎসাহিত কৰি তাত গোটটোৰ ওপৰত ব্যক্তিক গুৰুত্ব দিয়া ব্যক্তিবাদী দৰ্শনক গ্ৰহণ কৰে। ইয়াৰ ফলত যৌথ পৰিয়ালটোক শিপাৰ পৰাই কাটি পেলোৱা হৈছে

যাৰ বাবে ই পংগু হ'বলৈ আৰম্ভ কৰিছে। আজি এটা পৰিয়ালৰ সদস্যসকলে বৈবাহিক জীৱন উপভোগ কৰিবলৈ স্বাধীনতা পছন্দ কৰে। আজিৰ কইনাসকলে আইনৰ নিয়ন্ত্ৰণত থাকি ভাল নাপায়। ঘৰুৱা কাম-কাজতো নতুন গণতান্ত্ৰিক নীতি-নিয়মে নিজৰ স্থান বিচাৰি পায়।

10. Impact on Family:

Western culture preaches the individualistic ideology of family which is diametrically opposite to the collective ethos on which the joint family system is founded, imbibing the individualistic philosophy people give importance to the individual over the group there by they encourage self-men. This has cut the joint family from its very root for which it has started crippling down. Members in a family today prefer freedom to enjoy marital life. Today's brides do not like to remain under the control of laws. New democratic conventions find their place in household affairs too.

১১) মহিলাৰ প্ৰস্থিতিৰ ওপৰত প্ৰভাৱ:

পশ্চিমৰ এক প্ৰবল প্ৰভাৱ আজিৰ নাৰীৰ মৰ্যাদাৰ ওপৰত স্পষ্ট হৈ পৰিছে। ভাৰতীয় ইতিহাসৰ মধ্যযুগীয় যুগটোৱেই নাৰীৰলৈ ডুব যোৱা নাৰীসকলৰ মৰ্যাদাৰ সাক্ষী আৰু আজি যদি আমি প্ৰায় সকলো ক্ষেত্ৰতে নাৰীসকলে নিজৰ প্ৰাপ্য লাভ কৰা দেখিবলৈ পাওঁ, তেন্তে ইয়াৰ কৃতিত্বৰ এটা ডাঙৰ অংশ পাশ্চাত্যকৰণলৈ যায়। শিক্ষাই এফালে পুৰুষৰ মাজত উদাৰ ধাৰণা সৃষ্টি আৰু উৎসাহিত কৰাৰ বিপৰীতে আনফালে নাৰীক সমতাৰ স্বাভাৱিক মৰ্যাদাৰ বাবে চেষ্টা কৰিবলৈ প্ৰস্তুত কৰিছিল।

11. Impact on the Status of Women:

A strong influence of the west is tangible on the status of women today. The medieval period in Indian history is witness to the status of women sinking to the nadir and if we find today women getting their due in almost all the fields, a major part of the credit goes to westernization. Education on the one hand generated and encouraged liberal ideas among men while on the other hand it prepared women to strive for natural status of equality.

১২) ধর্মৰ ওপৰত প্ৰভাৱঃ

বিজ্ঞান আৰু পশ্চিমীয়া শিক্ষাৰ প্ৰভাৱে আমাৰ ধর্মৰ ধাৰণাত এক উল্লেখযোগ্য পৰিৱৰ্তন আনিলেই। ধর্মীয় ধাৰণাসমূহৰ অসমালোচনাত্মক গ্ৰহণৰ ঠাইত যুক্তিসংগত ব্যাখ্যা আৰু গ্ৰহণযোগ্যতাই লোৱা হৈছে। ধর্মৰ সামাজিক মূল্য তললৈ নামি গৈছে। সামূহিক কাৰ্যকলাপৰ পৰা ধর্ম ব্যক্তিবাদী কাৰ্যকলাপত পৰিণত হৈছে। ধর্মৰ কাৰ্যকলাপৰ গতি ক্ৰমান্বয়ে কমি আহিছে। এটা সময়ত সামাজিক, অৰ্থনৈতিক, ৰাজনৈতিক দৃশ্যপট সকলো ধর্মৰ আধিপত্য আছিল যদিও এতিয়া ই কম বেছি পৰিমাণে স্বতন্ত্র প্ৰতিষ্ঠান হিচাপে বিকশিত হৈছে।

12. Impact on Religion:

Impact of science and western education did bring about a significant change in our perception of religion. Uncritical acceptance of religious ideas is being replaced by logical interpretation and acceptance. The social value of religion has gone down. From a collective activity religion has become an individualistic activity. The activity pace of religion is gradually decreasing. There was a time when social, economic, political scenes were all dominated by religion but now it is evolving more or less as an independent institution.

১৩) জীবন শৈলীৰ ওপৰত প্ৰভাৱঃ

প্ৰথম অৱস্থাত পশ্চিমৰ পথ গ্ৰহণ কৰাত অলপ অনিচ্ছুক ভাৰতীয় জনসাধাৰণে এতিয়া নিজৰ পথত জপিয়াই পৰিছে। কাপোৰৰ পৰা আৰম্ভ কৰি আমি বাস কৰা ঘৰলৈকে সকলোতে পশ্চিমীয়া শৈলীৰ ষ্টাম্প থাকে আৰু ই হৈ পৰিছে ষ্টেটাছ চিহ্নল। প্ৰসাধন সামগ্ৰী, টুকুৰা-টুকুৰ সজোৱা, বাচন-বৰ্তন আনকি শুভেচ্ছাৰ পদ্ধতিও সকলো পশ্চিমীয়া হৈ পৰিছে। আচলতে জীৱনৰ প্ৰতিটো কাৰ্যকলাপতে ৰীতি-নীতিৰ ক্ষেত্ৰত পশ্চিমৰ প্ৰভাৱ সহজেই দেখা যায়।

13. Impact on Customs:

Indian masses which were a bit reluctant initially in accepting the ways of the west are now jumping to their ways. From clothes to houses we live in, all bear the stamp of western style and it has become a status symbol. Cosmetic, decoration of pieces, crockery and even the methods of greetings have all become westernized. In fact, in every activity of life, the impact of the west is easily seen as far as customs are concerned.

১৪) শিল্প আৰু সাহিত্যৰ ওপৰত প্ৰভাৱঃ

ভাৰতৰ আক্ষৰিক অৰ্থত উপ-সংস্কৃতি ইংৰাজী সাহিত্য পৰম্পৰাৰ দ্বাৰা অত্যধিক প্ৰভাৱিত হৈছিল। পশ্চিমৰ ‘ৰোমান্টিচিজম’ আৰু ‘চাইকিয়াট্ৰিজম’ আজিৰ প্ৰায় প্ৰতিবিধ সাহিত্যিক প্ৰকাশভংগীতে পোৱা যায়। পৰীক্ষামূলকতাবাদ, হেড’নিজম আৰু ৰোমান্টিকবাদে ভাৰতীয় কবিতাত স্থান লাভ কৰিছে। সমতা, পৰিৱেশ, স্বাধীনতা, সামাজিক আন্দোলন আৰু অন্যান্য আনুষংগিক বিষয়সমূহেও ভাৰতীয় শিল্প-সাহিত্যত স্থান লাভ কৰিছে। আধুনিক শিল্প নিশ্চিতভাৱে

পাশ্চাত্যকৰণৰ উপ-উৎপাদন যিটো আমূলভাৱে পৃথক ধাৰণাসমূহৰ বাবে সহজে গ্ৰহণ কৰিব পৰা নগ'ল।

14. Impact on Art and Literature:

The literally sub-culture of India was too influenced by the English literary tradition. 'Romanticism' and 'Psychiatrism' of the west can be found in almost every kind of literary expression of today. Experimentalism, Hedonism and Romanticism have found place in Indian poetry. Equality, environment, freedom, social movement and other related topics have also got place in Indian art and literature. Modern art is definitely a by-product of westernization which could not be easily adopted because of its radically different concepts.

১৫) সামাজিক ব্যাধি নিৰ্মূলকৰণ:

যিবোৰ সামাজিক ব্যাধিয়ে সমাজখনক জুৰুলা কৰিছিল আৰু এক প্ৰকাৰে ভাৰতীয় সমাজখনক বিদেশী সংযোগৰ প্ৰতি ইমানেই দুৰ্বল কৰি তোলাৰ বাবে দায়ী আছিল, সেইবোৰক পাশ্চাত্যকৰণৰ প্ৰক্ৰিয়াই শিপা ধৰাৰ পিছতহে দৃঢ় যুঁজ দিব পৰা গ'ল। নিঃসন্দেহে দুই এজন সমাজকৰ্মীয়ে আগতেও এই সামাজিক দুষ্টতাৰ বিৰুদ্ধে আঙুলি দাঙিছিল যদিও পাশ্চাত্যকৰণৰ প্ৰক্ৰিয়াটোৱেই আছিল এক বহল ভিত্তি প্ৰস্তুত কৰা যাৰ জৰিয়তে এই দুষ্টতাৰ বিৰুদ্ধে প্ৰচেষ্টাই ফল দিব পাৰে।

বিধৱা জ্বলোৱা, কেঁচুৱা হত্যা, দাসত্বৰ বাবে সন্তান চুৰি কৰা, বাল্যবিবাহ, বিধৱা বিবাহত নিষেধাজ্ঞা, অস্পৃশ্যতা আদি সেই সামাজিক দুষ্টতাৰ কিছুমান যিবোৰ এতিয়াও যুঁজি আছে। পশ্চিমৰ পৰা অহা বিজ্ঞান আৰু প্ৰযুক্তিয়ে এই ধৰণৰ প্ৰথাসমূহৰ ওপৰত কিছু বহস্যমুক্ত প্ৰভাৱ পেলাইছে।

সামৰণিত ক'ব পাৰি যে ভাৰতত পাশ্চাত্যকৰণ এক বহুমুখী আৰু জটিল পৰিঘটনা যিয়ে ভাৰতীয় সমাজৰ বিভিন্ন দিশত গভীৰ প্ৰভাৱ পেলাইছে। ই আধুনিকীকৰণ আৰু বিশ্ব সংহতি আনি শিক্ষা, প্ৰযুক্তি, আৰু অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ উন্নতি সাধন কৰিলেও পৰম্পৰাগত সাংস্কৃতিক পৰিচয় আৰু সামাজিক গাঁথনিৰ প্ৰতিও প্ৰত্যাহ্বানৰ সৃষ্টি কৰিছে। পশ্চিমীয়া আৰু থলুৱা প্ৰথাৰ মাজৰ আন্তঃক্ৰিয়াই এক অনন্য সাংস্কৃতিক সংমিশ্ৰণৰ সূচনা কৰিছে, য'ত আধুনিকতা আৰু পৰম্পৰাৰ সহায়স্থান হৈছে এক গতিশীল উত্তেজনাৰ। বিশ্বায়িত বিশ্বত ভাৰতে নিজৰ পথত আগবাঢ়ি যোৱাৰ লগে লগে পশ্চিমীয়া প্ৰভাৱৰ উপকাৰী দিশবোৰকো আকোৱালি লৈ নিজৰ সাংস্কৃতিক ঐতিহ্যৰ সমৃদ্ধি ৰক্ষা কৰা ভাৰসাম্য ৰক্ষা কৰাটো অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ। শেষত ভাৰতত পাশ্চাত্যকৰণৰ প্ৰক্ৰিয়াই ভাৰতীয় সমাজৰ স্থিতিস্থাপকতা আৰু অভিযোজন ক্ষমতাক উজ্জ্বল কৰি তোলে, ইয়াৰ সুকীয়া সাংস্কৃতিক সত্তা বজাই ৰাখি বৈচিত্ৰময় প্ৰভাৱক সন্নিৱিষ্ট কৰাৰ ক্ষমতা প্ৰদৰ্শন কৰে।

In conclusion, Westernization in India is a multifaceted and complex phenomenon that has profoundly influenced various aspects of Indian society. While it has brought about modernization and global integration, fostering advancements in education, technology, and economic development, it has also posed challenges to traditional cultural identities and social structures. The interplay between Western and indigenous practices has led to a unique cultural amalgamation, where modernity and tradition coexist in a dynamic tension. As India continues to navigate its path in the globalized world, it is crucial to strike a balance that preserves the richness of its cultural heritage while embracing the beneficial aspects of Western influence. Ultimately, the

process of Westernization in India highlights the resilience and adaptability of Indian society, showcasing its ability to incorporate diverse influences while maintaining its distinct cultural essence.